

Стороженко Ольга Михайлівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри суспільно-політичних

дисциплін та правознавства Інституту

лідерства і соціальних наук Київського

університету імені Бориса Грінченка

Німко Ольга Борисівна,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри правознавства

Житомирського національного

агроекологічного університету

ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ» У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглянуто проблеми методичного забезпечення викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» під час підготовки фахівців з освітнього права щодо охорони прав інтелектуальної власності у сфері освіти та науки.

Ключові слова: інтелектуальна власність, освітнє право.

Актуальність та постановка проблеми

Сьогодні в Україні система правової охорони інтелектуальної власності перебуває у стадії завершення формування. У 1990-х роках були закладені основи національної системи регулювання цієї надзвичайно важливої сфери. Водночас виявилися серйозні проблеми та недоліки її функціонування, що істотно позначилося на розвитку національного науково-технологічного і творчого потенціалу, що стримувало становлення нової інноваційної моделі розвитку країни та ускладнювало відносини України з провідними державами світу. Зрозуміло, що без ефективного та невідкладного вирішення цих проблем

перспективи соціально-економічного розвитку України, її національної безпеки, входження у світове співтовариство як інтелектуально та економічно розвинутої держави можуть бути поставлені під сумнів [1].

Приєднання нашої країни до Болонського процесу надає можливість здійснити структурні перетворення вищої освіти за узгодженою системою критеріїв, стандартів і характеристик, що дозволить Україні стати визнаною частиною європейського освітнього і наукового простору. З огляду на стан української системи вищого освіти, головним напрямом Болонського процесу для нас є лібералізація вищої школи, навчання студентів за принципом свободи й одночасно відповідальності за свій вибір. Адже тільки внутрішньо вільна людина, котра опанувала мистецтво прийняття рішень і відповідальності за них, може бути по-справжньому свідомим громадянином, а також конкурентоспроможним, мобільним професіоналом. Західна практика показує: студент, який вибрав курс на основі особистого інтересу, і навчається зовсім інакше.

Вступ України до Болонського процесу потребує суттєвого збільшення вимог і до ефективності діяльності, підвищення ролі творчих стосунків викладачів і студентів у навчальних закладах. Вони повинні стати каталізаторами наступної самостійної роботи, дати імпульс студенту для активного творчого індивідуального процесу. На це в значній мірі орієнтована дисципліна «Інтелектуальна власність» [2, с. 182]. Дослідженням проблем інтелектуальної власності в контексті науково-педагогічної діяльності займалися такі вітчизняні вчені, як: А. Нерсесян [3], С. Нікітчина [2]. Питанню підготовки фахівців зі спеціальності у сфері інноваційної діяльності присвятили свої праці П. Перерва [4], В. Рач [5].

Метою цієї статті є аналіз проблем методичного забезпечення під час підготовки фахівців із права щодо охорони інтелектуальної власності у різних сферах правового регулювання.

Основний зміст

З 2005 року Наказом Міністерства освіти і науки України дисципліну «Інтелектуальна власність» було введено до обов'язкового блоку програм підготовки спеціалістів і магістрів всіх напрямків і всіх спеціальностей. На виконання цього наказу спеціалістами Інституту інтелектуальної власності своєчасно було надано рекомендації щодо змісту навчальної програми дисципліни. В ній основною метою вивчення дисципліни визначено «забезпечення інтелектуального і соціального розвитку особистості шляхом навчання основам правових та економічних аспектів інтелектуальної власності» [5, с. 260].

До недавнього часу навіть у юридичних ВНЗ особливості права інтелектуальної власності викладались майже виключно в межах курсу цивільного права. В той же час зростання інтересу споживачів юридичних послуг до надання їм послуг у сфері правової охорони інтелектуальної власності спричинив відповідну зміну навчальних планів і робочих програм [3, с. 179].

Нагальна необхідність ефективної правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності для України зумовлюється обраною нею стратегією побудови цивілізованих ринкових відносин, забезпечення соціальної орієнтації економіки та інноваційного соціально-економічного розвитку, що має спиратися насамперед на активізацію власного інтелектуального потенціалу. В Україні створено сучасну законодавчу базу щодо захисту прав інтелектуальної власності, яка узгоджується із загальноновизнаними на міжнародному рівні підходами до забезпечення такого захисту, зокрема з вимогами Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі — Угода ТРІПС) Світової організації торгівлі (СОТ). У рамках міжнародних вимог забезпечується реалізація основних положень законодавства України у зазначеній сфері.

Учасники парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та

правозастосування», які відбулися 21 березня 2007 р., відмітили, що характерною для України є недооцінка в суспільстві значимості захисту прав інтелектуальної власності. Таке явище є значною мірою наслідком культурно-етичної спадщини минулого, коли в суспільстві переважала державна власність на результат творчості, а результати діяльності в науковій і культурній сферах вважалися надбанням усього народу. Це передусім вказує на те, що деформація правових понять у значної частини громадян підтримується невибагливістю їх вимог до якості пропозиції, що є нормою для малозабезпечених верств населення.

Непоодинокими є випадки, коли через низьку правову та економічну культуру суб'єкти науково-технічної та економічної діяльності добровільно відмовляються від використання існуючих механізмів захисту своїх прав та інтересів як власники інтелектуальних здобутків. Проблеми забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні багато в чому визначаються значною нестачею кваліфікованих фахівців з цих питань, що потребують великого обсягу спеціальних теоретичних знань та практичного досвіду. З огляду на це, Міністерству освіти і науки України було доручено:

- розширити можливості здобуття спеціальної освіти у сфері інтелектуальної власності за державним замовленням для працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, суддів, працівників правоохоронних органів, Національної та галузевих академій наук, установ та організацій, що віднесені до сфери їх управління;

- у рамках реформування системи освіти в Україні передбачити запровадження у загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладах ознайомчих курсів (розділів) з основ інтелектуальної власності та спецкурсів «Основи інтелектуальної власності» – у вищих навчальних закладах;

- спільно з Академією правових наук України, Національною академією наук України здійснити роботу з удосконалення стандартів навчання, підготовки і перепідготовки спеціалістів у сфері інтелектуальної власності та науково-методичного забезпечення цього процесу;

– створити систему дистанційного навчання фахівців у сфері інтелектуальної власності, трансферу технологій та інноваційної діяльності за допомогою Інтернету з використанням досвіду Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі – ВОІВ);

– опрацювати питання щодо ширшого використання можливостей Всесвітньої академії ВОІВ для підготовки в Україні фахівців вищого (магістерського) рівня кваліфікації [6].

В «Основних напрямках реформування вищої освіти в Україні», затверджених Указом Президента України від 12 вересня 1995 р., окреслено, що з метою глибокого системного реформування для збереження потенціалу Вищої школи та обсягу підготовки фахівців, посилення державної підтримки пріоритетних напрямів освіти і науки, приведення у відповідність із найновішими світовими досягненнями сучасної науки, потребує централізоване забезпечення вищих навчальних закладів навчальними посібниками [6]. У Плані заходів щодо вдосконалення національної системи підготовки фахівців у сфері інтелектуальної власності, ухваленому Рішенням Колегії МОН (Протокол № 5/8-16 від 23.04.04р.), увагу звернуто на необхідність розробити комплекс навчально-методичного забезпечення щодо підготовки науково-педагогічних кадрів у сфері інтелектуальної власності.

На виконання завдань держави щодо підготовки фахівців у сфері інтелектуальної власності, авторами цієї статті видано навчальний посібник «Інтелектуальна власність» для учасників проекту «Правова компетентність освітян – запорука верховенства права в освіті» Освітньої програми «Правова освіта» фонду «Відродження» [7]. Вказане навчальне видання було розроблено з метою:

– сформувати професійні компетенції фахівця з освітнього права щодо охорони інтелектуальної власності у сфері освіти та науки;

– правильно кваліфікувати правовідносини, що складаються в сфері права інтелектуальної власності;

– навчити реалізовувати права відповідно до встановлених у законодавстві умов, що є необхідним елементом освіти фахівців всіх напрямків діяльності.

Висновки

Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що на сьогоднішній день характерною рисою системи підготовки фахівців з інтелектуальної власності є нові вимоги до обсягу знань і змісту навчання для випускників вищих навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Рекомендації парламентських слухань “Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування: Постанова Верховної Ради України від 27 червня 2007 року №1243-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 45. – Ст. 524.

2. Нікітчина С.О. Проблеми інтелектуальної власності в контексті науково-педагогічної діяльності / Нікітчина С.О. // Проблеми підготовки фахівців з питань інтелектуальної власності, інформаційно-аналітичної та інноваційної діяльності в Україні: Збірник тез доповідей X Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К. – 2010. – С. 182-188.

3. Нерсесян А.С. «Правовий сегмент» у системі підготовки фахівців з інтелектуальної власності / Нерсесян А.С. // Проблеми підготовки фахівців з питань інтелектуальної власності, інформаційно-аналітичної та інноваційної діяльності в Україні: Збірник тез доповідей X Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К. – 2010. – С. 178-181.

4. Перерва П.Г. Проблеми підготовки фахівців з спеціальності «Управління інноваційною діяльністю» та шляхи їх вирішення / Перерва П.Г. // Проблеми підготовки фахівців з питань інтелектуальної власності, інформаційно-аналітичної та інноваційної діяльності в Україні: Збірник тез доповідей X Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К. – 2010. – С. 213-219.

5. Рач В.А. Системне моделювання діяльності з перетворення інноваційної ідеї на матеріальні та нематеріальні вигоди / Рач В.А., Медведєва О.М. // Проблеми підготовки фахівців з питань інтелектуальної власності, інформаційно-аналітичної та інноваційної діяльності в Україні: Збірник тез доповідей X Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К. – 2010. – С. 260-267.

6. Про Основні напрями реформування вищої освіти в Україні: Указ Президента України від 12 вересня 1995 р. №832/95 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=832%2F95>

7. Стороженко О.М. Інтелектуальна власність: навч. посіб. / О.М. Стороженко, О.Б. Німко – К. : Плеяди, 2010. – 63 с.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОПИС

13.00.06 – Теорія і методика управління освітою

Стороженко О.М., Німко О.Б.

Викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» у вищих навчальних закладах

Кількість бібліографічних посилань: 7

Стороженко О.М., Німко О.Б.

Преподавание дисциплины «Интеллектуальная собственность» в высших учебных заведениях

В статье рассматриваются проблемы методического обеспечения преподавания дисциплины «Интеллектуальная собственность» при подготовке специалистов по образовательному праву по вопросам охраны прав интеллектуальной собственности в сфере образования и науки.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, образовательное право.

Storozhenko O., Nimko O.

Teaching the Subject «Intellectual Property» in Higher Education

The problems of methodical maintenance for teaching the discipline «Intellectual property» during training of experts in the educational law concerning intellectual property rights protection in the education and sciences are discussed in the article.

Keywords: intellectual property, educational law.